

ДОСЛІДНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ТА ЕКОНОМІЧНИЙ ФЕНОМЕН

© 2018 СИТНИЦЬКИЙ М. В.

УДК 378.4:001.12:[316.42+330.3]

Ситницький М. В.

Дослідницький університет як соціальний та економічний феномен

У дослідженні здійснено переосмислення ролі дослідницького університету як соціального й економічного феномена. Встановлено, що феномен дослідницького університету полягає у різнобічному розкритті інноваційного потенціалу талановитих і здатних до наукового пошуку особистостей. Систематизовано та проаналізовано 45 літературних джерел, що представляють думку авторитетних науковців міжнародного рівня у сфері створення та розвитку дослідницьких університетів у різні часові періоди. Встановлено, що майже кризь віки дослідницький університет еволюціонував, набував нових форм, але його фундаментальна значущість у розвитку суспільства залишалась незмінною і не мала альтернативи. Розвиток XXI ст. характеризується стрімкою експансією цифрових технологій, і водночас для університетського феномена наступає нова ера випробувань і трансформацій. Нові університети, що очолюють процеси розробки, впровадження і широкого використання цифрових технологій чекає успішна стратегічна перспектива і послідовний розвиток. Стосовно тих хто проігнорує цифрові технології, автор зазначає, що вони будуть приречені на технологічну відсталість і поступове згорання своєї діяльності.

Ключові слова: дослідницький університет, феномен дослідницького університету, значення університету у соціальному та економічному вимірі.

Бібл.: 45.

Ситницький Максим Васильович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту інноваційної та інвестиційної діяльності, Київський національний університет ім. Т. Шевченка (вул. Володимирська, 60, Київ, 01033, Україна)

E-mail: maksym.sitnicki@ukr.net

УДК 378.4:001.12:[316.42+330.3]

UDC 378.4:001.12:[316.42+330.3]

Ситницький М. В. Исследовательский университет как социальный и экономический феномен

Sitnicki M. W.

The Research University as a Social and Economic Phenomenon

В исследовании осуществлено переосмысление роли исследовательского университета как социального и экономического феномена. Установлено, что феномен исследовательского университета заключается в разностороннем раскрытии инновационного потенциала талантливых и способных к научному поиску личностей. Систематизированы и проанализированы 45 литературных источников, которые представляют мнение авторитетных ученых международного уровня в сфере создания и развития исследовательских университетов в разные временные периоды. Установлено, что практически через века исследовательский университет эволюционировал, приобретал новые формы, но его фундаментальная значимость в развитии общества оставалась неизменной и не имела альтернативы. Развитие XXI в. характеризуется стремительной экспансией цифровых технологий, и вместе с этим для университетского феномена наступает новая эра испытаний и трансформаций. Те университеты, которые возглавляют процессы разработки, внедрения и широкого использования цифровых технологий, ждут успешная стратегическая перспектива и последовательное развитие. Относительно тех, кто проигнорирует цифровые технологии, автор отмечает, что они будут обречены на технологическую отсталость и постепенное сворачивание своей деятельности.

Ключевые слова: исследовательский университет, феномен исследовательского университета, значение университета в социальном и экономическом измерении.

Библ.: 45.

Ситницький Максим Васильович – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента инновационной и инвестиционной деятельности, Киевский национальный университет им. Т. Шевченко (ул. Владимирская, 60, Киев, 01033, Украина)

E-mail: maksym.sitnicki@ukr.net

The study rethinks the role of research university as a social and economic phenomenon. It has been determined that the phenomenon of research university consists in a versatile disclosure of innovation potential of talented personalities, capable of scientific inquiry. 45 literary sources, representing the opinions of authoritative scholars of the international level in the sphere of creation and development of research universities in different time periods, are systematized and analyzed. As determined by the author, research university had evolved and acquired new forms through the centuries, but its fundamental importance in the development of society remained unchanged, having no alternative. The development of 21st century is characterized by rapid expansion of digital technologies and, at the same time, there's a new era of trials and transformations for the university phenomenon. Those universities, which lead the processes of development, implementation and wide use of digital technologies, can expect a successful strategic perspective along with consistent development. Regarding those which ignore digital technologies, the author notes that they will be bound to technological backwardness and gradual curtailment of their activities.

Keywords: research university, phenomenon of research university, meaning of university in the social and economic dimension.

Библ.: 45.

Sitnicki Maksym W. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management of Innovative and Investment Activities, Taras Shevchenko National University of Kyiv (60 Volodymyrska Str., Kyiv, 01033, Ukraine)

E-mail: maksym.sitnicki@ukr.net

Питання переосмислення нової ролі дослідницьких університетів актуалізується в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та інших сфер соціально-економічної активності суспільства. Класичне розуміння університету як транслятора знань потребує розширеного тлумачення та доповне-

ння з різнобічним забарвленням додаткових функцій, що почали виконувати дослідницькі університети під впливом технологічного прогресу та нових запитів суспільства. Генеральна місія дослідницьких університетів вже давно потребує розширеного тлумачення з додаванням нових, соціально значущих пріоритетів. Сьогодні

нашим завданням є підготовка дослідницьких університетів до сучасної і прогресивної ери цифрового світу. Ми зобов'язані оптимізувати ключові суспільно значущі інституції для гармонійного розвитку і життя майбутніх поколінь людей з творчим типом мислення.

Фундаментальні дослідження у сфері формування та забезпечення ефективного функціонування дослідницьких університетів проводили такі вчені: Айдрус І., Альбах Ф., Антонюк А., Базилевич В., Бугров В., Ванг Я., Василькова Н., Вест Ч., Віссема Й., Губерський Л., Гудфеллов Р., Гумбольдт Вільгельм фон, Єгоров І., Жилінська О., Закусило О., Згуровський М., Зубрицька М., Калашнікова С., Кінг К., Кремень В., Кроу М., Кузьмін О., Курбатов С., Левін Г., Ліа М., Ліу Н., Луговий В., Мертен А., Ніланд Дж. Павленко А., Пелікан Я., Романовський О., Салмі Дж., Сацк В., Слюсаренко О., Супян В., Схрамм Ч., Таланова Ж., Трайтенберг М., Філіпенко А., Фінкелстейн М., Чеберкус Д., Ченг Я., Черваньов Д., Черняк О. та ін.

Потребує наукового переосмислення феномен дослідницького університету для пошуку сучасних напрямів і методів його розвитку.

Формулювання завдань та цілей статті. Головною метою статті є переосмислення ролі дослідницького університету як соціального та економічного феномена. Для досягнення мети було поставлено та вирішено такі завдання:

- ✦ вивчення авторитетної наукової думки у сфері функціонування та розвитку дослідницьких університетів;
- ✦ дослідження еволюції розвитку університетів світового класу.

У XIX ст. найкращими університетами у світі вважались німецькі дослідницькі університети, що у той час навчали значну чисельність іноземних студентів з США, країн Європи та світу. Основну місію цих дослідницьких університетів було закладено ще Вільгельмом фон Гумбольдтом, що звучала як «відданість науці». У його меморандумі 1809 р. [1] щодо Берлінського університету було проголошено основні принципи дослідницького університету, які передбачали:

- ✦ єдність науки та викладання;
- ✦ свободу викладання;
- ✦ академічне самоврядування.

Головним завданням, яке Гумбольдт ставив перед собою у наведеному меморандумі, було створення організаційної структури управління у всіх наукових і навчальних установах, що сприятиме реалізації їх внутрішніх цілей. Також автор підкреслював високу роль держави як загального регулятора пріоритетного розвитку дослідницьких університетів. Значну частину було відведено автором для обґрунтування важливості міждисциплінарного діалогу наукових дисциплін в університетському середовищі. З управлінської точки зору це дає змогу комплексно розвивати майстерність професорсько-викладацького складу та більш широко охоплювати пріоритетні напрями навчальної і наукової діяльності. Вільгельм фон Гумбольдт був великим провідцем і вже в ті часи усвідомлював високу соціальну

місію дослідницького університету, розуміючи невичерпність і різноманітність його можливостей.

Після XIX ст., на початку XX ст. Німеччина поступилась лідерством США у розвитку дослідницьких університетів. Фактично і в цей час США тримає світове лідерство, що підкреслюється наявністю 13 американських дослідницьких університетів у TOP-25 рейтингу QS 2018, у дослідженні [2] показано причини та наслідки цих тенденцій. Німеччина значно втратила свої позиції на світовій арені, і в цьому рейтингу перший німецький університет «Technical University of Munich» зустрічається аж на 64 позиції [3].

Фундаментальною науковою працею, що показала сучасну роль американських дослідницьких університетів, стала робота Чарльза Веста «Американський дослідницький університет з часів Другої Світової війни до мережевого суспільства» [4]. Автором було проаналізовано дослідницькі університети США та вплив на них державних інституцій. Розкрито процес становлення та розвитку державної і приватної сфери освіти. Стратегічне мислення екс-президента Массачусетського технологічного інституту підкреслено його висновками стосовно майбутньої перспективи глобального розвитку інтернет-технологій в дослідницьких університетах.

У XXI ст. однією з фундаментальних наукових праць стосовно розвитку дослідницьких університетів світового класу є праця міжнародної групи науковців Кроу М., Мертен А., Герман В., Трайтенберг М. та ін. «Майбутнє дослідницького університету. Назустріч глобальним викликам XXI ст.» [5]. У цій роботі авторами узагальнено тенденції та перспективи розвитку дослідницьких університетів у різних країнах світу. Розкрито перспективу розвитку дослідницьких університетів у Європі та проаналізовано успіхи в США та Ізраїлі. Наведено сценарії розвитку та зроблено їх глибокий аналіз. Праця розставляє пріоритети розвитку дослідницьких університетів і виражає стратегічне бачення авторів стосовного глобального майбутнього галузі науки й освіти.

Грунтовну монографію, де розкрито аналіз сучасних і майбутніх концепцій університету світового класу, видано фаховим експертом Світового Банку у сфері вищої освіти Джемілем Салмі «Виклики створення університетів світового класу» [6]. У праці розглянуто питання стосовно відмінностей категорій «університет світового класу» та «елітний університет». Окреслено та проаналізовано можливі стратегії та шляхи створення таких університетів. Визначено проблеми, витрати та ризики, пов'язані з діяльністю дослідницьких університетів. Окреслено перспективи розвитку університетів світового класу у глобальному контексті.

Важливим внеском автора є ідентифікація трьох основних стратегій побудови університету світового класу, що полягають у такому:

- ✦ *перша стратегія* – модернізація університетів, що відібрані для комплексного розвитку. Фактично це є реставрація вже існуючої ма-

теріальної бази та залучення високоосвічених фахівців для провадження наукової діяльності та вдосконалення навчальної майстерності. Ця стратегія має найменші витрати, тому, що використовується вже набутий потенціал;

- ★ *друга стратегія* – шлях об'єднання декількох університетів для подальшого розвитку як єдиного цілого. Цей варіант дає більше можливостей для відбору найкращих претендентів на позиції викладачів і провідних науковців, але і пов'язаний зі значними витратами на утворення нової структури, створення нової матеріальної бази та її розвитку;
- ★ *третья стратегія* – створення нових університетів. Зрозуміло, що в цьому варіанті передбачено нести найбільші витрати, але при цьому існує можливість закладення з самого початку ефективного механізму функціонування, системи управління та побудови сучасної матеріальної бази. Під новий університет світового класу необхідно набрати на конкурсних засадах результативних фахівців в науці та техніці та провадити діяльність відповідно до світових стандартів, вирішуючи глобальні проблеми людства.

Володимир Сацик, узагальнивши підхід австралійського дослідника Саймона Маргінсона до трьох можливих стратегій розбудови університетів світового класу, запропонував свою концепцію [7]. Погляд автора базується на таких варіантах стратегії:

- ★ *перша стратегія* – розвиток університетів світового класу «вшир». Під цим розуміється реалізація комплексу заходів з удосконалення національної системи вищої освіти, розширення доступу всіх бажаючих до якісних освітніх послуг, суттєвого нарощення дослідницького потенціалу у вітчизняних університетах, еволюційного формування університетів, що здатні бути конкурентоспроможними у глобальних масштабах ринку наукових та освітніх послуг. Цей шлях розвитку притаманний дослідницьким університетам Західної Європи. Але виникає питання, наскільки він буде ефективний в українських реаліях тотальної обмеженості фінансових ресурсів і масової міграції студентів і науково-педагогічних кадрів за кордон. Недооціненість інтелектуальної праці в Україні може стати на заваді реалізації цього шляху розвитку дослідницьких університетів;
- ★ *друга стратегія* – розвиток університетів світового класу «вглиб». Автор має на увазі сфокусований розвиток тієї сфери досліджень, що може дати кращі та швидкі результати у глобальному масштабі. Фактично коло розвитку буде об'єднувати пріоритетні дослідницькі університети країни, що спроможні здійснювати вагомі наукові дослідження та вже мають певні напрацювання у цих сферах. Цей шлях розви-

тку був обраний країнами Східної Азії протягом другої половини ХХ ст. Ця стратегія дає змогу сформувати «наукову візитну картку нації», що презентує країну у глобальному середовищі;

- ★ *третья стратегія* – комбінована стратегія розвитку університетів світового класу «вшир» і «вглиб». Цей підхід передбачає пріоритетний розвиток сфер науки та техніки відповідно до потреб і запитів світової кон'юнктури ринку дослідницьких і навчальних послуг. Ця стратегія може реалізовуватись у випадку, коли дослідницькі університети мають високий рівень фінансової стійкості та необмеженість інтелектуальних ресурсів для розвитку. На сьогодні цей підхід стратегічного розвитку використовують Китай та США, тим самим утримуючи світове лідерство.

У працях [8–10] Салмі Дж. приділяє увагу вивченню поширених помилок при створенні нового університету світового класу, аналізує виклики та можливості вищої освіти в ХХІ ст. і досліджує питання можливості чи неможливості досягнення молодим університетом статусу світового класу.

Професор Колумбійського університету Генрі Левін у своїй праці «Що таке університет світового класу?» [11] значну увагу приділяє теоретичним питанням вивчення феномена університету світового класу. Автор показує, що у багатьох випадках керівники окремих університетів вважають, що вони вже досягли статусу світового класу в конкретній галузі навчання, фактично не розуміючи повну змістовність поняття «університет світового класу». У дослідженні автор обґрунтовує основні ознаки та шляхи підтвердження статусу університету світового класу.

Широко проаналізовано принципи побудови університету світового класу у праці віце-канцлера Стеффордширського університету Крістін Кінг «Світовий клас?» [12]. Вона обґрунтувала ключові компоненти, що необхідні для підтвердження статусу університету світового класу. Вони базуються на наявності студентів з усього світу; різноманітності партнерських відносин із університетами, коледжами та бізнесом у всьому світі та наявності студентів, які навчаються за навчальними програмами університету за кордоном. Основний акцент робиться на досконале навчання, інновації та компетенції, а не на кількість Нобелівських лауреатів.

Японська модель створення та розвитку університету світового класу розкрита в публікаціях Ніланд Дж. [13] та Фінкелстейна Мартіна [14].

Наукову думку стосовно розвитку дослідницьких університетів у країнах всього азійського регіону висвітлено в публікаціях Ванг Я. [15], Ченг Я. та Ліу Н. [16]. На сьогодні основні засади освітньої політики КНР визначає «Проект 211», що був ініційований Міністерством освіти та Міністерством фінансів в 1995 році. Цей стратегічний документ націлений на пріоритетний розвиток 6 % елітних вищих навчальних закладів, що в абсолют-

ному вираженні становить близько 1700 дослідницьких університетів. Стратегічні засади розвитку дослідницьких університетів у цьому документі були зосереджені на основних чотирьох напрямках:

- ✦ розвиток дисциплінарних і міждисциплінарних програм;
- ✦ створення віртуальних кампусів;
- ✦ розвиток науково-педагогічного персоналу та співробітників;
- ✦ розвиток інфраструктури.

Згідно з даними Світового Банку [17], на цей проект було виділено близько 2,9 млрд доларів США на період 1996–2000 рр. та 2,54 млрд доларів США на період 2002–2007 рр. Фінансування проекту здійснювалось центральним урядом Китаю, що додатково інвестував у проект 1,16 млрд доларів США та реалізовував його разом із органами місцевого самоврядування та самими обраними для розвитку університетами. Програма принесла вагомий результат. На сьогодні, за рейтингом QS [3], один з Китайських університетів «Tsinghua University» займає TOP-25 кращих дослідницьких університетів світу.

Філіп Альбах у своїй праці «*Вартість та переваги університету світового класу*» [18] порушує і розкриває проблему сутності університету світового класу. Водночас автор представляє власний погляд на побудову університету дослідницького типу та пов'язані з цим фінансові витрати.

Йохан Віссема у своїй праці «*Університет третього покоління*» [19] розкриває різнобарвність можливостей розвитку дослідницьких університетів. Автор акцентує увагу на важливості співпраці університету з його оточуючим середовищем і отримання від цього максимальної користі. У роботі наведено комплексне бачення сучасного університету та показано еволюція моделі університету від середньовіччя до наших днів. Обґрунтовано необхідність забезпечення автономії університетів, свободи науки та її незалежності від економіки. Науку розглянуто як теоретичну діяльність, а практичне її застосування є лише додатком. Автором підкреслено важливість тісної співпраці науки та бізнесу.

Айдрус І. та Філіпов В. проаналізували сучасний стан на світовому ринку освітніх послуг і сформулювали основні тенденції його розвитку [20]. Поглиблено наведено особливості світової торгівлі освітніми послугами, а також механізми регулювання світового ринку освітніх послуг різними міжнародними організаціями. Авторами детально описано джерела фінансування освітніх послуг і характеристики міжнародних рейтингів.

Супян В. у монографії «*Дослідницькі університети США: механізм інтеграції науки та освіти*» [21] широко показав досвід розвитку американської моделі дослідницьких університетів. Автор поглиблено розглянув питання інноваційної діяльності, роль університетів у регіональному розвитку, механізми фінансування науки, роль іноземних учених в американських університетах, питання організації студентського самоврядування та міжнародних наукових обмінів.

Фундаментальна праця Ярослава Пелікана «*Ідея університету*» [22] окреслила автопортрет класичного університету, показала сфери відповідальності університету за справу освіти, дослідження та наукову комунікацію. Особливістю цієї праці є те, що автор робить спробу зрозуміти минуле, сучасне та майбутнє університетського феномена.

Наукові праці авторитетних науковців Київського національного університету імені Тараса Шевченка стосовно удосконалення університетської освіти й інтенсифікації дослідницької діяльності у різні періоди розвитку Університету викладені у працях Губерського Л. [23], Бугрова В. [24], Базилевича В. [25], Філіпенка А. [26; 27], Закусила О. [28], Черняка О. [29], Жилінської О. [30].

Особливу увагу у монографії «*Розвиток науково-технічної діяльності у контексті самоорганізації*» [31] доктора економічних наук, професора, завідувача кафедри менеджменту інноваційної та інвестиційної діяльності Київського національного університету імені Тараса Шевченка Жилінської О. приділено глибокому аналізу зародження первісних форм науково-технічної та мисленнєвої діяльності в українських землях від доби Київської Русі і до ХХІ ст. Фундаментом для проведення зазначеного дослідження стала праця Черваньова Д. та Жилінської О. [32], в якій було виявлено основні тенденції та форми розвитку класичних університетів Західної Європи та України.

Ректор Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» Михайло Згуровський, беручи активну участь в імplementації принципів Болонського процесу у вітчизняну навчальну та наукову сфери, у своїх публікаціях [33] акцентує увагу на кричущу необхідність прийняття політичних рішень задля модернізації системи вищої освіти України. Інноваційно-активних людей в університетах України треба розвивати та створювати їм всі необхідні для роботи умови. Про високу роль людей з інноваційним типом мислення для сучасної університетської освіти, у своїх працях пише Кремень В. [34]. Ці талановиті люди повинні творити та забезпечувати лідерство сучасним дослідницьким університетам України.

Авторитетними фахівцями у сфері дослідження феномена лідерства університетів світового класу, їх ранжування та розвитку є науковці Інституту вищої освіти НАПН України (далі Інститут). Зокрема Калашнікова С. у своїй науковій монографії «*Освітня парадигма професіоналізації управління на засадах лідерства*» [35] розкрила теоретичні та методичні засади професійної підготовки управлінців заради підвищення їх лідерського потенціалу. Саме лідерство в умовах сучасних суспільних трансформацій відіграє ключову роль у забезпеченні сталого розвитку.

Також серед представників Інституту слід виділити і фундаментальні праці Сергія Курбатова [36; 37], що з філософської точки зору дають загальне розуміння про сутність університету світового класу як матеріалізації ідеї елітного навчального закладу та розкривають

феномен університету в контексті часових і просторових викликів. Водночас особливу цінність являє собою праця Лугового В., Слюсаренко О. та Таланової Ж. [38], що у вимірному просторі різнобічно подає характеристику типових топ-університетів світу.

Львівську наукову школу представляє Зубрицька М. з Львівського національного університету імені Івана Франка. Автор у своєму дослідженні [39] систематизувала думки видатних мислителів XIX–XX ст., які формотворчо та критично осмислювали ідею Університету та впливали на його розвиток впродовж віків. Серед авторитетних представників Навчально-наукового інституту економіки і менеджменту Національного університету «Львівська політехніка» – Кузьмін О., Маслак О. та Удовиченко Т., які у своїх дослідженнях обґрунтовують необхідність підвищення інноваційної активності в економіці [40]. Інноваційний вектор розвитку національної економіки має базуватись на розвитку дослідницьких університетів, що, своєю чергою, і можуть забезпечити стрімке продукування інновацій.

У наукових публікаціях члена-кореспондента НАН України Єгорова І. [41] обґрунтовується думка тісного співробітництва наукових установ і представників реального сектора на підприємницьких засадах відкритого ринку технологій. Романовський О. у своїй монографії «Феномен підприємництва в університетах світу» [42] актуалізує вивчення питання використання підприємницького потенціалу дослідницьких університетів і їх впливу на економіку країни в цілому. Цей досвід є корисним для України.

Колективом авторів Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана – Павленко А., Антонюк Л., Василькова Н. та ін. у монографії «Дослідницькі університети: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні» [43] здійснено комплексний аналіз розвитку дослідницьких університетів світового класу. У роботі було проаналізовано світовий досвід становлення та розвитку дослідницьких університетів, розкрито національні стратегії становлення дослідницьких університетів світового класу, проаналізовано конкурентний потенціал дослідницьких університетів України та надано практичні пропозиції їх стратегічного розвитку.

Фахівець у сфері дослідження найвищого університетського потенціалу Слюсаренко О. у своїй дисертаційній роботі стверджує, що утворення університетів світового класу корелює з періодами значних цивілізаційних змін у суспільному розвитку. Автор описує етапи розвитку університетів світового класу таким чином. (XV ст.) – епоха Раннього Ренесансу, Просвітництва, першої і другої науково-технічної революції (XVIII–XIX ст.) та третьої науково-технічної революції у класифікації Гордона Р. (XX ст.) у якій було засновано 89 % високорейтингових університетів [44, с. 117–118].

Сучасні питання функціонування цифрових університетів досліджено Гудфеллов Р. (Goodfellow, R.) та Ліа М. (Lea, M.) в монографії «Грамотність

в цифровому університеті: критичні перспективи навчання, стипендії та технології» [45]. Ця робота британських учених фактично дає поштовх для розвитку університетів нового покоління, заснованих на принципі використання цифрових технологій у дослідженнях і поточній діяльності.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи проведене дослідження щодо становлення, розвитку та ролі дослідницьких університетів, слід зробити висновок, що аналіз думки провідних учених показав, що феномен дослідницького університету полягає у різнобічному розкритті інноваційного потенціалу талановитих і здатних до наукового пошуку особистостей. Прояви цього явища відбуваються в економічних і соціальних ефектах, що створює свою діяльність дослідницький університет для суспільства й окремих суб'єктів.

Майже крізь віки дослідницький університет еволюціонував, набував нових форм, але його фундаментальна значущість у розвитку суспільства залишалась незмінною. XXI ст. характеризується стрімким розвитком цифрових технологій, і водночас для університетського феномена настає нова ера випробувань і трансформацій. Нові університети, що очоляють процеси розробки, впровадження і широкого використання цифрових технологій чекає успішна стратегічна перспектива та послідовний розвиток. Ті, хто проігнорує цифрові технології, будуть приречені на технологічну відсталість та поступове згорання своєї діяльності.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні впливу феномена дослідницького університету на суспільну й економічну сфери. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Wilhelm von Humboldt: *Über die innere und äußere Organisation der höheren wissenschaftlichen Anstalten in Berlin* (Berlin 1810). URL: <https://edoc.hu-berlin.de/bitstream/handle/18452/5305/229.pdf?sequence=1>
2. Sitnicki M. Determining the Priorities of the Development of EU Research Universities' Based on the Analysis of Rating Indicators of the World-Class Universities. *Baltic Journal of European Studies*. 2018. Vol. 8, Issue 1.
3. QS World University Rankings 2018. URL: <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2018>
4. Vest C. M. *The American Research University from World War II to World Wide Web: Governments, the Private Sector, and the Emerging Meta-University*. Berkeley : University of California Press, 2007.
5. Schramm C., Crow M., Merten A. et al. *The Future of the Research University // Meeting the Global Challenges of the 21st Century*. June 1, 2008. URL: <http://ssrn.com/abstract=1352645>
6. Salmi J. *The Challenge of Establishing World-Class Universities // The World Bank*, 2009. 116 p.
7. Сацик В. Сучасні моделі дослідницьких університетів: витоки, стратегії розвитку та перспективи розбудови в Україні. *Ідеологія і політика*. 2012. № 2. С. 25–39.

8. Salmi J. Nine Common Errors in Building a New World-Class University. *International Higher Education*. 2011. № 62. P. 5–7.
9. Salmi J. Tertiary Education in the 21st Century: Challenges and Opportunities. *Higher Education Management*. 2001. Vol. 13, No. 2. P. 105–130.
10. Salmi J. The Vintage Handicap: Can a Young University Achieve World-Class Status? *International Higher Education*. 2013. Vol. 70. P. 2–3.
11. Levin H. M., Jeong D. W. What is World-Class University? URL: http://www.tc.columbia.edu/centers/coce/pdf_files/c12.pdf
12. King C. World Class? URL: <http://www.guardian.co.uk/education/2003/nov/18/highereducation.worldclass10>
13. Niland J. The Challenge of Building World-Class University in Asian Region. URL: <http://educationdev.net/educationdev/fe/Article.aspx?Aid=47>
14. Finkelstein M. Japan's National Universities gird themselves for the latest wave of reform. *International Higher Education* (Fall 2003). URL: <file:///C:/Users/user/Downloads/7387-13258-1-PB.pdf>
15. Wang Y. Building the world-class university in a developing country: universals, uniqueness, and cooperation. *Asia Pacific Education Review*. 2001. Vol. 2, No. 2
16. Cheng Y., Liu N. Forecasting world class universities from GDP perspective, // Proceedings of the First International Conference on World-Class Universities (WCU-1) / Liu, Nian Cai, ed. Shanghai: hanghai Jiao Tong University, 2005.
17. Altbach P., Salmi J. The Road to Academic Excellence: The Making of World-Class Research Universities // World Bank, 2011. 366 p.
18. Altbach P. G. The Costs and Benefits of World-Class University. URL: http://findarticles.com/p/articles/mi_qa3860/is_200401/ai_n9365859/?tag=content;col1
19. Wissema J. G. Uniwersytet Trzeciej Generacji. Uczelnia XXI wieku. Wrocław: Wydawnictwo Zante, 2009.
20. Айдрус И. А., Филлипов В. М. Мировой рынок образовательных услуг. М.: РУДН, 2008. 194 с.
21. Супян В. Б. Исследовательские университеты США: механизм интеграции науки и образования. М.: Магистр, 2009. 399 с.
22. Пелікан Я. Ідея університету. Київ: Дух і літера, 2009. 360 с.
23. Губерський Л. В. Університети в модернізаційній стратегії України // Ідея університету: сучасний дискурс : монографія / за ред. Л. В. Губерського, А. С. Філіпенка. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2014. С. 7–24. 367 с.
24. Бугров В. А. Філософія університету і сучасних умовах // Ідея університету: сучасний дискурс : монографія / за ред. Л. В. Губерського, А. С. Філіпенка. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2014. С. 65–75. 367 с.
25. М. Бунге: сучасний дискурс / за ред. В. Д. Базилевича. Київ: Знання, 2005. 697 с. (Славетні постаті).
26. Філіпенко А. С. Теоретико-методологічні виміри навчально-наукової діяльності університету // Ідея університету: сучасний дискурс : монографія / за ред. Л. В. Губерського, А. С. Філіпенка. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2014. С. 77–90. 367 с.
27. Філіпенко А. С. Економічний розвиток сучасної цивілізації: навч. посіб. Київ: Знання, 2006. 316 с.
28. Закусило О. К. Вхідження в європейський освітній простір: романтична ретроспектива і прагматична перспектива // Ідея університету: сучасний дискурс : монографія / за ред. Л. В. Губерського, А. С. Філіпенка. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2014. С. 201–214. 367 с.
29. Черняк О. І. Економічне прогнозування в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (до 65-річчя економічного факультету) // «Прогнозування соціально-економічних процесів» (ПСЕП-2009) : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (16–17 квіт. 2009 р., м. Київ). Київ: МІВВЦ, 2009. С. 15–18.
30. Жилінська О. І. Університет: генеза ідеї та трансформація діяльності в економічному та соціокультурному контексті // Ідея університету: сучасний дискурс : монографія / за ред. Л. В. Губерського, А. С. Філіпенка. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2014. С. 153–197. 367 с.
31. Жилінська О. І. Науково-технічна діяльність у контексті самоорганізації: монографія. Київ: Парламент. вид-во, 2010. 552 с.
32. Черваньов Д. М., Жилінська О. І. Зародження університетів Західної Європи та України: спільне й відмінне. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2007. Вип. 37, ч. 2. С. 405–415.
33. Згуровський М. Болонський процес – структурна реформа вищої освіти на європейському просторі. URL: <http://www.euroosvita.net/prog/print.php/prog/print.php?id=233>
34. Кремень В. Г. Інноваційна людина як мета сучасної освіти. *Філософія освіти*. 2013. № 1 (12). С. 7–22.
35. Калашнікова С. А. Освітня парадигма професіоналізації управління на засадах лідерства: монографія. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2010. 380 с.
36. Курбатов С. Університет світового класу як матеріалізація ідеї елітного навчального закладу. *Управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. 2011. № 3. С. 11–18.
37. Курбатов С. В. Феномен університету в контексті часових та просторових викликів: монографія. Суми: Університет. кн., 2014. 262 с.
38. Луговий В. І., Слюсаренко О. М., Таланова Ж. В. Типовий топ-університет: кількісні та якісні параметри / В. І. Луговий, // Ідея університету: сучасний дискурс : монографія / за ред. Л. В. Губерського, А. С. Філіпенка. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2014. С. 215–275. 367 с.
39. Ідея Університету: Антологія / відп. ред. М. Зубрицька. Львів: Літопис, 2002. 304 с.
40. Кузьмін О. Є., Маслак О. О., Удовиченко Т. Є. Проблеми кластеризації національної економіки та шляхи їх вирішення. *Бізнес Інформ*. 2018. № 1. С. 73–78.
41. Yegorov I., Smallbone D. Welter F., Voytovich A. Government and entrepreneurship in transition economies: the case of small firms in business services in Ukraine. *The Service Industries Journal*. 2010. Vol. 30 (5). P. 655–670.
42. Романовський О. О. Феномен підприємництва в університетах світу: монографія. Вінниця: Нова кн., 2012. 504 с.
43. Павленко А. Ф., Антоноук Л. Л., Василькова Н. В. та ін. Дослідницькі університети: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні: монографія. Київ: КНЕУ. 2014. 350 с.
44. Слюсаренко О. М. Розвиток найвищого університетського потенціалу в умовах глобалізації: аналіз світового досвіду: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.06. 2015. 435 с.
45. Goodfellow R., Lea M. Literacy in the digital university: critical perspectives on learning, scholarship, and technology. London; New York: Routledge Taylor & Francis Group, 2013. URL: <http://oro.open.ac.uk/id/eprint/34778>

REFERENCES

Altbach, P. G. "The Costs and Benefits of World-Class University" http://findarticles.com/p/articles/mi_qa3860/is_200401/ai_n9365859/?tag=content;col1

- Altbach, P., and Salmi, J. *The Road to Academic Excellence: The Making of World-Class Research Universities* World Bank, 2011.
- Aydrus, I. A., and Filipov, V. M. *Mirovoy rynek obrazovatel'nykh uslug* [The world market of educational services]. Moscow: RUDN, 2008.
- Buhrov, V. A. "Filosofia universytetu i suchasnykh umovakh" [University philosophy and modern conditions]. In *Ideia universytetu: suchasnyi diskurs*, 65-75. Kyiv: VPTs «Kyivskiy universytet», 2014.
- Cheng, Y., and Liu, N. "Forecasting world class universities from GDP perspective" *Proceedings of the First International Conference on World-Class Universities (WCU-1)*. Shanghai: Hanghai Jiao Tong University, 2005.
- Cherniak, O. I. "Ekonomichne prohozuvannia v Kyivskomu natsionalnomu universyteti imeni Tarasa Shevchenka (do 65-richchia ekonomichnoho fakultetu)" [Economic forecasting at Kyiv National Taras Shevchenko University (to the 65th anniversary of the Faculty of Economics)]. «*Prohozuvannia sotsialno-ekonomichnykh protsesiv*» (PSEP-2009). Kyiv: MIVVTs, 2009. 15-18.
- Chervanyov, D. M., and Zhylinska, O. I. "Zarozhennia universytetiv Zakhidnoi Yevropy ta Ukrainy: spilne i vidminne" [The birth of universities in Western Europe and Ukraine: a common and excellent one]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya ekonomichna* vol. 2, no. 37 (2007): 405-415.
- Filipenko, A. S. "Teoretyko-metodolohichni vymiry navchalno-naukovo diialnosti universytetu" [Theoretical and methodological dimensions of educational and scientific activity of the University]. In *Ideia universytetu: suchasnyi diskurs*, 77-90. Kyiv: VPTs «Kyivskiy universytet», 2014.
- Filipenko, A. S. *Ekonomichniy rozvytok suchasnoi tsyvilizatsii* [Economic development of modern civilization]. Kyiv: Znannia, 2006.
- Finkelstein, M. "Japan's National Universities gird themselves for the latest wave of reform" *International Higher Education* (Fall 2003). file:///C:/Users/user/Downloads/7387-13258-1-PB.pdf
- Goodfellow, R., and Lea, M. "Literacy in the digital university: critical perspectives on learning, scholarship, and technology" <http://oro.open.ac.uk/id/eprint/34778>
- Huberskyi, L. V. "Universytety v modernizatsiinii stratehii Ukrainy" [Universities in the modernization strategy of Ukraine]. In *Ideia universytetu: suchasnyi diskurs*, 7-24. Kyiv: VPTs «Kyivskiy universytet», 2014.
- Ideia Universytetu: Antolohiia* [University idea: Anthology]. Lviv: Litopys, 2002.
- Kalashnikova, S. A. *Osvitnia paradyhma profesionalizatsii upravlinnia na zasadakh liderstva* [Educational paradigm of management professionalism on the basis of leadership]. Kyiv: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka, 2010.
- King, C. "World Class?" <http://www.guardian.co.uk/education/2003/nov/18/highereducation.worldclass10>
- Kremen, V. H. "Innovatsiina liudyna yak meta suchasnoi osvity" [Innovative person as a goal of modern education]. *Filosofia osvity*, no. 1 (12) (2013): 7-22.
- Kurbatov, S. "Universytet svitovoho klasu yak materializatsiia idei elitnoho navchalnoho zakladu" [University of the world class as a materialization of the idea of an elite educational institution]. *Upravlinnia sotsialnymy systemamy: filosofia, psykhologhiia, pedahohika, sotsiolohiia*, no. 3 (2011): 11-18.
- Kurbatov, S. V. *Fenomen universytetu v konteksti chasovykh ta prostorovykh vyklykiv* [University phenomenon in the context of time and spatial challenges]. Sumy: Universytet. kn., 2014.
- Kuzmin, O. Ye., Maslak, O. O., and Udovychenko, T. Ye. "Problemy klasteryzatsii natsionalnoi ekonomiky ta shliakhy ikh vyrishennia" [Problems of clusterization of the national economy and ways of their solution]. *Biznes Inform*, no. 1 (2018): 73-78.
- Levin, H. M., and Jeong, D. W. "What is World-Class University?" http://www.tc.columbia.edu/centers/coce/pdf_files/c12.pdf
- Luhovyi, V. I., Sliusarenko, O. M., and Talanova, Zh. V. "Typovyi top-universytet: kilkisni ta yakisni parametry" [Typical Top University: Quantitative and Qualitative Parameters]. In *Ideia universytetu: suchasnyi diskurs*, 215-275. Kyiv: VPTs «Kyivskiy universytet», 2014.
- M. Bunhe: *suchasnyi diskurs* [M. Bunge: Modern Discourse]. Kyiv: Znannia, 2005.
- Niland, J. "The Challenge of Building World-Class University in Asian Region" <http://educationdev.net/educationdev/fe/Article.aspx?Aid=47>
- Pavlenko, A. F. et al. *Doslidnytski universytety: svitovyi dosvid ta perspektyvy rozvytku v Ukraini* [Research Universities: Global Experience and Development Prospects in Ukraine]. Kyiv: KNEU, 2014.
- Pelikan, Ya. *Ideia universytetu* [The idea of the university]. Kyiv: Dukh i litera, 2009.
- "QS World University Rankings 2018" <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2018>
- Romanovskiy, O. O. *Fenomen pidpriemnystva v universytetakh svitu* [The phenomenon of entrepreneurship in the universities of the world]. Vinnytsia: Nova kn., 2012.
- Salmi, J. "Nine Common Errors in Building a New World-Class University" *International Higher Education*, no. 62 (2011): 5-7.
- Salmi, J. "Tertiary Education in the 21st Century: Challenges and Opportunities" *Higher Education Management* vol. 13, no. 2 (2001): 105-130.
- Salmi, J. "The Vintage Handicap: Can a Young University Achieve World-Class Status?" *International Higher Education* vol. 70 (2013): 2-3.
- Salmi, J. *The Challenge of Establishing World-Class Universities* The World Bank, 2009.
- Satsyk, V. "Suchasni modeli doslidnytskykh universytetiv: vytyky, stratehii rozvytku ta perspektyvy rozbudovy v Ukraini" [Modern Models of Research Universities: Origins, Development Strategies and Perspectives for Development in Ukraine]. *Ideolohiia i polityka*, no. 2 (2012): 25-39.
- Schramm, C. et al. "The Future of the Research University" Meeting the Global Challenges of the 21st Century. June 1, 2008. <http://ssrn.com/abstract=1352645>
- Sitnicki, M. "Determining the Priorities of the Development of EU Research Universities' Based on the Analysis of Rating Indicators of the World-Class Universities" *Baltic Journal of European Studies* vol. 8, no. 1 (2018).
- Sliusarenko, O. M. "Rozvytok naivshchoho universytetsko-ho potentsialu v umovakh hlobalizatsii: analiz svitovoho dosvidu" [Development of the highest university potential in the conditions of globalization: the analysis of world experience]: *dys. ... d-ra ped. nauk*: 13.00.06, 2015.
- Supian, V. B. *Issledovatel'skiye universytety SShA: mekhanizm integratsii nauki i obrazovaniya* [US research universities: a mechanism for integrating science and education]. Moscow: Magistr, 2009.
- Vest, C. M. *The American Research University from World War II to World Wide Web: Governments, the Private Sector, and the Emerging Meta-University* Berkeley: University of California Press, 2007.
- "Wilhelm von Humboldt: Uber die innere und auBere Organisation der hoheren wissenschaftlichen Anstalten in Berlin (Berlin 1810)" <https://edoc.hu-berlin.de/bitstream/handle/18452/5305/229.pdf?sequence=1>
- Wang, Y. "Building the world-class university in a developing country: universals, uniqueness, and cooperation" *Asia Pacific Education Review* vol. 2, no. 2 (2001).
- Wissem, J. G. *Uniwersytet Trzeciej Generacji. Uczelnia XXI wieku* Wroclaw: Wydawnictwo Zante, 2009.

Yegorov, I. et al. "Government and entrepreneurship in transition economies: the case of small firms in business services in Ukraine" *The Service Industries Journal* vol. 30 (5) (2010): 655-670.

Zakusylo, O. K. "Vkhodzhennia v yevropeyskyi osvithnii prostir: romantychna retrospektyva i prahmatychna perspektyva" [Entrance to the European educational space: a romantic retrospective and a pragmatic perspective]. In *Ideia universytetu: suchasnyi dyskurs*, 201-214. Kyiv: VPTs «Kyivskyi universytet», 2014.

Zhurovskyi, M. "Bolonskyi protses - strukturna reforma vyshchoi osvity na yevropeiskomu prostori" [The Bologna process is a

structural reform of higher education in the European space]. <http://www.eurosvita.net/prog/print.php/prog/print.php?id=233>

Zhylinska, O. I. "Universytet: geneza idei ta transformatsiia diialnosti v ekonomichnomu ta sotsiokulturnomu konteksti" [University: genesis of ideas and transformation of activities in the economic and socio-cultural context]. In *Ideia universytetu: suchasnyi dyskurs*, 153-197. Kyiv: VPTs «Kyivskyi universytet», 2014.

Zhylinska, O. I. *Naukovo-tekhnichna diialnist u konteksti samoorhanizatsii* [Scientific and technical activities in the context of self-organization]. Kyiv: Parlament. vyd-vo, 2010.